

---

provincie
GELDERLAND

Onderzoekmemorandum

Macro-economische gevolgen van een regionale bouwstop

Maart 2006

Freerk Viersen / Menno Walsweer
Bureau Economisch Onderzoek

Macro-economische gevolgen van een regionale bouwstop

Een tijdelijke regionale bouwstop kan onder bepaalde omstandigheden ten koste gaan van de economische dynamiek en de economische groei. Dit zal alleen het geval zijn wanneer er voor de beoogde activiteiten geen uitwijkmogelijkheden zijn en /of de regionale bedrijven een capaciteitsbezetting hebben van 100% waardoor verdere productiegroei zonder uitbreiding niet mogelijk is. Onder die condities zal er van een bouwstop een drukkend effect uitgaan op de economische groei en de werkgelegenheid. Om de uiterste grenzen te bepalen hebben wij aan de hand van een input/outputmodel¹ een analyse uitgevoerd waarbij de gemiddelde werkgelegenheidseffecten zijn bepaald van een hypothetische groeivertraging. Vervolgens hebben wij met behulp van ons prognosemodel² berekend wat de effecten voor de arbeidsmarkt zijn. Dit resulteert in een schatting over de toename van de gemiddelde werkloosheid als gevolg van een economische groeivertraging. Ten slotte wordt een kleine overdenking gegeven over de waarschijnlijkheid van een economische groeivertraging.

Gevoeligheidsanalyse

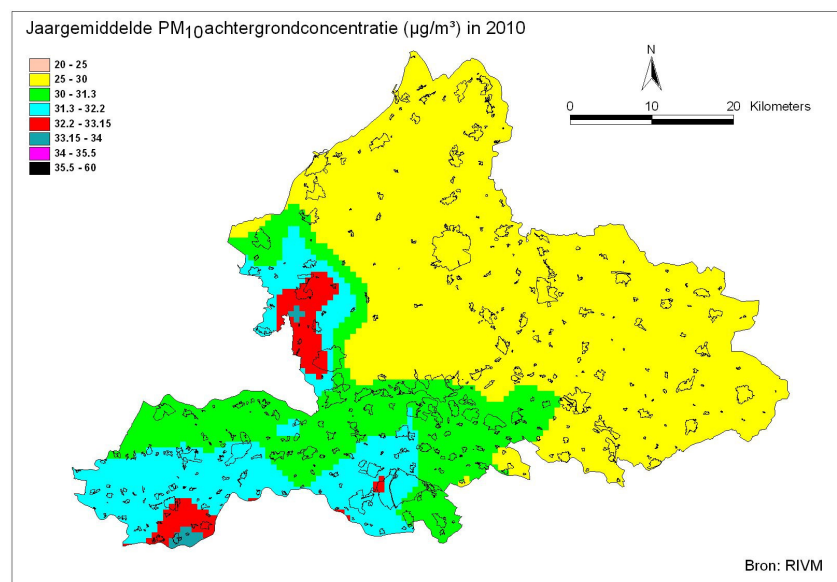
Uitkomsten op Gelderse schaal

Een economische groeivertraging van 1% in Gelderland gaat gemiddeld genomen gepaard met een vertraging van de regionale werkgelegenheidsgroei van 0,8%.

De effecten op de werkloosheid kunnen niet worden geschat zonder een aanvullende veronderstelling over de Nederlandse arbeidsmarktsituatie. Ceteris paribus zou het berekende Gelderse banenverlies leiden tot een Gelderse werkloosheidsstijging van ongeveer 1.100 personen. Wanneer echter ook Nederland in totaliteit te leiden heeft van een dalende economische groei van 1%, dan vertaalt een groter deel van het Gelderse banenverlies zich in werkloosheid. In het ergste geval moet worden gerekend op een stijging van de Gelderse werkloosheid ter grootte van het banenverlies, i.c. 6.000 personen, ofwel bij de huidige werkloosheid van 60.000 een stijging van 10%.

De uitkomsten nader geregionaliseerd

Op basis van het ter beschikking staande globale kaartmateriaal over de concentratie van fijnstof kan worden geconcludeerd dat er drie Gelderse gebieden zijn die mogelijk in de gevarezone zitten (het rode gebied). Als er op regionale schaal normoverschrijding plaatsvindt, dan zal dat naar alle waarschijnlijkheid in deze gebieden zijn. In termen van gemeentelijk territorium bestrijkt de potentiële gevarezone het gebied van de gemeenten Barneveld, Ede, Maasdriel, Nijmegen en Zaltbommel.

¹ de input/output-analyse is uitgevoerd met behulp van het IRIOS-model van de Rijksuniversiteit Groningen / CBS, modificatie: Bureau Economisch Onderzoek, afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland.

² DIVA (discrepantiemodel vraag-aanbod arbeidsmarkt), Bureau Economisch Onderzoek, Afdeling Economische Zaken, Provincie Gelderland

Met behulp van de PWE kan becijferd worden dat deze gemeenten tezamen ca. 20% van de totale Gelderse economische activiteiten herbergen. Worden hierop de zojuist berekende Gelderse kengetallen geprojecteerd dan ontstaat het volgende beeld:

Een daling van de economische groei van 1% in het gebied Barneveld, Ede, Maasdriel, Nijmegen en Zaltbommel kost ca. 1.200 banen.

Naast de enge benadering waarbij de normoverschrijding beperkt blijft tot het rode gebied op de kaart is ook berekend wat de gevolgen zijn van een bredere overschrijding waarbij niet alleen het rode gebied betrokken raakt maar ook het blauwe en het groene. Globaal beslaat dit spectrum de regio's Rivierenland, het KAN en de Vallei. Via de PWE is bepaald dat in dit gebied bijna 60% van alle Gelderse bedrijvigheid is gelocaliseerd. Worden ook hierop de Gelderse kengetallen geprojecteerd dan ontstaat het volgende beeld:

Een daling van de economische groei van 1% in de regio's Rivierenland, het KAN en de Vallei kost ca. 3.600 banen.

De waarschijnlijkheid van economische schade

Om een idee te krijgen van de orde van grootte is hiervoor gefilosofeerd over de mogelijke effecten van een economische groeivertraging van 1%. De vraag is interessant of - en zo ja - op welke termijn een regionale bouwstopt tot een feitelijke economische groeivertraging zal leiden.

Plaatselijke belemmeringen

Een *locale* beperking op grond van een te hoge concentratie fijnstof is in beginsel niet anders dan een beperking op grond van bijvoorbeeld hoge landschappelijke waarde of natuurwaarde. Een bepaalde locatie kan op dit soort gronden niet gebruikt worden voor een economische bestemming of bebouwing. Er is een dwingende reden om daar niet te bouwen. Of dit nu uit hoofde van de fijnstofproblematiek is of omdat het waardevol natuurgebied is, de korenhamster daar domicilie houdt dan wel een notoire dwarsligger de beroepsprocedure wint, er zal in alle gevallen moeten worden omgezien naar een andere locatie. Wat hier niet kan, kan misschien 500 meter verder op wel. In wezen een planologisch probleem.

Regionale belemmeringen

Ingewikkelder wordt het wanneer een hele *regio* op slot gaat. Uitwijk binnen een redelijke straal is dan niet mogelijk. Bepalend voor het toekomstperspectief is in een dergelijke situatie de periode waarvoor de beperkingen gelden. Op alle fronten heerst onduidelijkheid: de meetresultaten zijn niet eenduidig en bovendien sterk afhankelijk van het meetmoment (de graad van ernst verandert met de dag), de normen en de richtlijnen zijn nog niet uitgekristalliseerd en de mogelijke technische en bestuurlijke oplossingen verkeren nog in de ideeënfase (versnelde invoering van roetfilters, salderingsopties, welke bronbelasting wordt meegeteld). Boven dat alles hangt dan ook nog de ongewisse uitkomst van de politieke beraadslagingen in het parlement en de onderhandelingen tussen de Rijksoverheid en de EU. Kortom, de kwestie is te speculatief om met droge ogen ronde getallen te presenteren.

Uit de vraag-aanbodconfrontatie is gebleken dat er op korte termijn geen problemen op het gebied van de beschikbaarheid van bedrijventerreinen zijn te verwachten. Althans geen beschikbaarheidsproblemen die voortvloeien uit de fijnstofproblematiek.

Het CBS meldt in het jongste persbericht over het Producentenvertrouwen dat de bezettingsgraad van de machines en installaties in de Nederlandse industrie slechts 81 procent bedraagt (stand januari 2006). Onvoldoende vraag wordt als de belangrijkste oorzaak gezien. Gegeven de huidige conjuncturele situatie mag worden aangenomen dat het bedrijfsleven in staat is een behoorlijke groei op te vangen zonder tegen de grenzen van de productiecapaciteit aan te lopen. Het CPB verwacht voor de komende jaren een productie groei van 2 tot 2½ %. Bij de huidige bezettingsgraad lijkt er voldoende rescapaciteit aanwezig te zijn om vele jaren potentiële groei te accommoderen zonder aan de grenzen te geraken. Dit alles heeft uiteraard betrekking op de gemiddelde situatie. Individuele bedrijven kunnen weldegelijk schade ondervinden van de eventuele beperkingen, maar op macro schaal valt niet te verwachten dat op middellange termijn de regionaal-economische groei onder druk komt te staan.

Conclusie

Een regionale bouwstop kan onder bepaalde omstandigheden ten koste gaan van de economische dynamiek en de economische groei. Een economische groeivertraging van 1% in Gelderland gaat gemiddeld genomen gepaard met een vertraging van de regionale werkgelegenheidsgroei van 0,8% en – afhankelijk van de Nederlandse arbeidsmarktsituatie - een stijging van het aantal Gelderse werklozen van minimaal 2% en maximaal 10%. Wanneer de gevolgen beperkt blijven tot het territorium van de gemeenten Barneveld, Ede, Maasdriel, Nijmegen en Zaltbommel kan het potentiële banenverlies becijferd worden op 1.200. Raakt een groter gebied betrokken, bijvoorbeeld de regio's waar de naast hogere concentraties zijn aangetroffen (Rivierenland, het KAN en de Vallei) dan loopt het banenverlies op tot 3.600 en zullen de ontwikkelingen ook leiden tot een hogere werkloosheid, dan wel een minder snelle afname.

De vraag of een bouwstop tot een feitelijke regionaal economische groeivertraging zal leiden hangt vooral af van de omvang van het getroffen gebied. Gaat het om een plaatselijke beperking dan ligt een alternatieve locatie voor de hand en is het vooral een planologisch probleem. Hierdoor zal de regionaal- economische groei niet beïnvloed worden. Gaat een hele regio op slot, dan mag op termijn effect verwacht worden. Gezien de onduidelijkheden over de aard van de beperkingen, de tijdsduur, de technische ingrepen en de mogelijkheden die eventueel geboden worden door bestuurlijke onsnappingsroutes, zijn uitspraken over de omvang van de potentiële schade op dit moment te speculatief. Op de korte - en zelfs op middellange termijn - lijken twee randvoorwaarden voor een onbelemmerde productiegroei van het bedrijfsleven redelijk gewaarborgd: de beschikbaarheid van bedrijventerreinen is voor jaren geregeld en de gemiddelde bezettingsgraad van het bedrijfsleven biedt nog veel ruimte voor groei.